

ISSN 2353-8406

KNOWLEDGE • EDUCATION • LAW • MANAGEMENT

SCIENTIFIC ISSUE OF KNOWLEDGE, EDUCATION, LAW AND MANAGEMENT

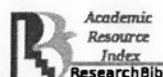
KELM

Nr 5 (33) / 2020 wrzesień

NAUKA • OSWIATA • PRAWO • ZARZADZANIE

KNOWLEDGE • EDUCATION • LAW • MANAGEMENT
NAUKA • OŚWIATA • PRAWO • ZARZĄDZANIE

№ 5 (33) vol. 1 / 2020

**© SCIENTIFIC ISSUE OF
KNOWLEDGE, EDUCATION, LAW AND MANAGEMENT**

**All materials published in this issue are based on scientific researches and are, mainly,
the parts of Ph.D processes**

EDITORIAL BOARD

Przewodniczący Rady Redakcyjnej prof. dr hab. **JANUSZ NICZYPORUK**
(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polska)

Sekretarz Redakcji: doc. dr **EWA JASIUK** (Uczelnia Łazarskiego, Warszawa, Polska)

Edytor techniczny: doc. dr **OLEH BATIUK** (Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine)

prof. dr hab. **ANNA PRZYBOROWSKA-KLIMCZAK**
(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polska)

prof. dr hab. **ANDRZEJ PANASIUK** (Uniwersytet w Białymstoku, Polska)

prof. dr hab. **EWA CZECH** (Uniwersytet w Białymstoku, Polska)

prof. dr **EVGEN LUK'YANCHIKOV** (National Technical University of Ukraine KPI, Ukraine)

prof. dr hab. **PETRO SAVCHUK** (Lutsk National Technical University, Ukraine)

doc. dr **SVITLANA CHERNETA** (Eastern European National University, Ukraine)

prof. dr hab. **VOLODYMYR BURIACHOK** (Borys Grinchenko Kyiv University Ukraine)

prof. dr hab. **VALERII KOLESNYK** (Academy of Advocacy of Ukraine, Ukraine)

prof. dr hab. **IRYNA HORA** (Academy of Advocacy of Ukraine, Ukraine)

prof. dr hab. **ANZOR SHARASHENIDZE**
(Tbilisi David Agmashenebeli Teaching University, Georgia)

prof. dr hab. **SERGEY PETKOV** (Viceprezident Európsky inštitút d'alšieho vzdelávania, Slovensko)

prof. dr hab. **MARJA CZEPIŁ** (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polska)

Official website: www.kelmczasopisma.com

SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.1.11>

KULTURA REFLEKSYJNA JAKO SYSTEMOTWÓRCZY CZYNNIK ROZWOJU KOMPETENCJI ZAWODOWYCH PRZYSZŁYCH MENEDŻERÓW W INSTYTUCJACH SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Tetiana Bereziuk

*starszy wykładowca Katedry Psychologii Wieku i Pedagogiki
Rówieńskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego (Równe, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-6864-9055

maksmenedger@gmail.com

Adnotacja. W artykule naukowym autor dokonuje analizy opinii naukowców dotyczących pojęć „refleksja” i „kultura refleksyjna”. Realizuje charakterystykę merytorycznego wypełnienia kultury refleksyjnej w kontekście rozwoju zawodowego. Wskazuje, że w działaniach menedżerskich zdolność do refleksji przejawia się w ocenie sytuacji i zachowań innych ludzi, w wyborze i ustalaniu celów i zadań, podejmowaniu decyzji, w organizacji interakcji interpersonalnych i grupowych. Opisuje składniki kultury refleksyjnej: poznawczy, osobowy, komunikatywno-kooperacyjny i regulacyjny. Wskazuje, że podstawowym wskaźnikiem kultury refleksyjnej jest gotowość i zdolność twórczego zrozumienia i przezwyciężenia sytuacji problemowo-konfliktowych, pracy w warunkach niepewności. Autor analizuje elementy strukturalne i funkcjonalne oraz poziomy rozwoju kultury refleksyjnej. Podkreśla warunki organizacji zajęć dydaktycznych sprzyjające rozwojowi refleksji studentów.

Słowa kluczowe: refleksja, kultura refleksyjna, rozwój, kompetencje, menedżer, instytucja szkolnictwa wyższego.

REFLECTIVE CULTURE AS A SYSTEM-FORMING FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MANAGERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Tetiana Bereziuk

*Senior Lecturer at the Department of Developmental and Pedagogical Psychology
Rivne State University of the Humanities (Rivne, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-6864-9055

maksmenedger@gmail.com

Abstract. In the provisions of the scientific article, the author analyzes the opinions of scientists on the concepts of “reflection” and “reflective culture”; characterizes the content of reflective culture in the context of professional growth; indicates that in management the ability to reflect is manifested in the assessment of the situation and behavior of others, in the choice and setting of goals and objectives, in decision-making, in the organization of interpersonal and group interaction. The author describes the components of reflective culture: cognitive, personal, communicative-cooperative and regulatory; indicates that the basic indicator of reflective culture is the willingness and ability to creatively comprehend and overcome problem-conflict situations, to work in conditions of uncertainty. The author considers the structural and functional components and levels of development of reflective culture and highlights the conditions for the organization of educational activities that promote the development of students’ reflection.

Key words: reflection, reflective culture, development, competence, manager, higher education institution.

РЕФЛЕКСИВНА КУЛЬТУРА ЯК СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тетяна Березюк

*старший викладач кафедри вікової та педагогічної психології
Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-6864-9055

maksmenedger@gmail.com

Анотація. У положеннях наукової статті автор проводить аналіз думок науковців щодо понять «рефлексія» та «рефлексивна культура». Здійснює характеристику змістовного наповнення рефлексивної культури в контексті

професійного зростання. Вказує, що в управлінській діяльності здатність до рефлексії проявляється в оцінці ситуації і поведінки інших людей, у виборі і постановці цілей і завдань, у прийнятті рішень, в організації міжособистісної і групової взаємодії. Описує компоненти рефлексивної культури – когнітивний, особистісний, комунікативно-кооперативний і регулятивний. Вказує, що базовим показником рефлексивної культури є готовність і здатність творчо осмислювати і долати проблемно-конфліктні ситуації, працювати в умовах невизначеності. Автор розглядає структурно-функціональні компоненти і рівні розвитку рефлексивної культури. Виділяє умови організації навчальної діяльності, що сприяють розвитку рефлексії студентів.

Ключові слова: рефлексія, рефлексивна культура, розвиток, компетентність, менеджер, вищий заклад освіти.

Вступ. Реформа сучасної вищої освіти визначила завдання формування самостійних, грамотних фахівців, здатних адаптуватися в мінливому професійному середовищі. Важливим складником професійної компетентності сучасного успішного освітнього менеджера є його здатність працювати в нестандартних, невизначених умовах, що вимагає постійного саморозвитку та самоосвіти. Звернення до своїх досвіду та здібностей передбачає сформовану рефлексивну культуру особистості. Проблема рефлексивної культури менеджерів у галузі управління освітою активно розробляється в сучасних психолого-акмеологічних дослідженнях (Т.Є. Гура, Г.О. Дегтяр, А.А. Деркач, К.Ф. Нор, Т.М. Усманов, Н.В. Жукова, Ю.І. Палех).

Основна частина. Мета статті полягає в характеристиці особливостей рефлексивної культури як проблеми формування професійної компетентності з урахуванням фундаментальних норм становлення майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти; базових компонентів рефлексивної культури майбутніх менеджерів в освітній сфері; окреслення місця рефлексивної культури у системі професійної компетентності.

Характер об'єкта дослідження наукової статті зумовив необхідність використання комплексної методики дослідження, що передбачає застосування описового, функціонально-семантичного та контекстуально-інтерпретаційного методів, використання методики аналізу, що включає зіставлення та узагальнення досліджуваного матеріалу.

Психологи підкреслюють, що рефлексія і рефлексивна культура – це важливі умови високого рівня професіоналізму в будь-якій діяльності. Як складова частина професійної культури майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти рефлексивна культура забезпечує розуміння власного внутрішнього світу, самоорганізацію внутрішніх процесів і поведінки, осмисленість своєї професійної управлінської діяльності. Вона визначає особливості і якість способів комунікації, професійної діяльності, самореалізації в суспільстві. Таке розуміння рефлексивної культури пояснює можливість творчого ставлення людини до себе як індивідуальності, до свого професійного становлення та розвитку, до способу свого спілкування з іншими, до культури загалом.

Виходячи з позиції комплексного підходу до вивчення поняття «рефлексія», що виступає міждисциплінарним предметом дослідження у філософії та психології, виділимо основні трактування (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до трактування поняття «рефлексія» в філософії та психології

Визначення поняття «рефлексія» в філософії	тип філософського мислення, спрямований на осмислення та обґрунтування власних передумов, що вимагає звернення свідомості на себе (А. Гріцанов та В. Абушенко) стан душі, у якому ми передусім намагаємося знайти суб'єктивні умови, за яких можемо створювати поняття. Рефлексія є осмисленням відношення цих уявлень до наших різних джерел пізнання і тільки завдяки їй їх відношення один до одного може бути визначено вірно (І. Кант) здатність думати про своє власне мислення з метою його вдосконалення (Д. Дернер) дія щодо виділення істотних підстав власної мисленнєвої діяльності, рефлексія також є однією з опор теоретичного мислення (В. Князева)
Визначення поняття «рефлексія» в психології	процес осмислення та переосмислення людиною змісту своєї свідомості, діяльності, поведінки та спілкування (І. Семенов та С. Степанов) усвідомлення індивідом того, як він сприймається партнерами по спілкуванню (В. Давидов) будь-яке перенесення переживання із зовнішнього світу на самого себе (А. Бузман) процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів та станів (А. Петровський та М. Ярошевський) психологічний феномен, який забезпечує людині можливість погляду на себе «з боку» і спрямований на осмислення власного життя та діяльності (В. Ніколаєва)

Рефлексивна культура майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти допомагає розвивати у підлеглих професійну компетентність, підвищувати мотивацію, визначати напрями саморозвитку та професійного вдосконалення. Рефлексивна культура – це результат сформованої рефлексивної компетентності особистості. Фактично ці поняття відображають один і той самий зміст внутрішньої діяльності людини (Комаров, 2012).

Роль рефлексивної культури у професійній діяльності відзначається в багатьох сучасних роботах з акмеології. Так, на думку С.Ю. Семенова, однією з найважливіших якостей інноваційного потенціалу сучасного держслужбовця є рефлексивна культура.

Розвиток рефлексивної культури, на думку В.А. Коноваленко, забезпечує професійно-особистісне зростання і підвищення ефективності рішення творчих завдань, успішність вирішення проблемно-конфліктних ситуацій міжособистісного спілкування та ділової взаємодії в колективі, конструктивність моделювання та проектування різних інфраструктур управління, творчу унікалізацію людини як професіонала (Немченко, 2013).

Рефлексивна культура, на думку Т.Ю. Медведєвої, включає чотири взаємопов'язані компоненти: інтелектуально-операційний (когнітивний), особистісний, комунікативно-кооперативний і регулятивний. Кожен з цих компонентів може виступати предметом усвідомлення, переосмислення і вдосконалення в професійній діяльності керівників.

Загальний рівень рефлексивної культури особистості залежить, на наш погляд, від гнучкої взаємодії всіх її складників. Когнітивний компонент включає систему знань про рефлексію, а так само систему рефлексивних умінь і навичок, які розвиваються і проявляються в процесі діяльності.

До рефлексивних вмінь можна віднести аналіз відповідності змісту діяльності поставленим завданням, ефективності способів діяльності, причин успіхів і невдач, помилок і проблем у процесі виконання діяльності, а також самооцінку. Інтелектуальна рефлексія формується в процесі вирішення навчальних завдань і лежить в основі пошуку нових рішень.

Особистісний компонент пов'язаний з цілою низкою особистісних властивостей, інтегруються з рефлексивністю, тобто з спостережливістю і проникливістю, комунікативними вміннями, відповідальністю тощо. Комунікативний компонент пов'язаний з осмисленням своїх дій з позиції інших людей в ситуації взаємодії. Він забезпечує такі компетенції, як уміння працювати з людьми, виражати і захищати їх інтереси і завойовувати довіру і авторитет у колег (Немченко, 2015).

Оціночний (регулятивний) компонент включає позитивну Я-концепцію, яка характеризується гнучкістю мислення, постійним випробуванням себе, відчуттям значущості, самодостатністю. Рефлексію пов'язують з можливістю творчого потенціалу особистості.

Важливими показниками розвитку рефлексивного потенціалу особистості є зміни в ступені готовності до професійної творчості та визнання її цінності, в здатності працювати в невизначених ситуаціях, в рішенні інноваційних завдань.

Рефлексивна культура характеризується особистим внеском в організацію свого особистісного і професійного зростання, потребою особистості у вільному виборі змісту діяльності, способів його розширення і поглиблення. Вона проявляється в усвідомленому плануванні своєї діяльності, в здатності співвідносити цілі власної діяльності з цілями інших людей, в умінні відстежувати виконання поставлених цілей і коректувати подальшу діяльність, аналізувати успіхи і труднощі в досягненні особистих цілей, «поглянути зі сторони» на процес формування своїх професійних умінь.

Поряд з рефлексивною компетентністю рефлексивна культура особистості передбачає мотиваційний компонент, тобто рефлексивну готовність, яка виражається в ступені розвитку прагнення до самопізнання. Показником рефлексивної готовності є сила мотивації до рефлексії. Особливу роль відіграє рівень активності до самопізнання і перетворення себе в плані майбутньої професійної діяльності (Комаров, 2012).

Майбутній менеджер у процесі входження в професійне середовище співвідносить себе з вимогами майбутньої професії і будує програми подальшого самовдосконалення. Мотивація професійної та особистісної рефлексії визначає ступінь усвідомленого прийняття молодим фахівцем своєї майбутньої професійної ролі і планування власного просування на шляху до неї. Вивчення і розвиток такої інтегральної якості, як рефлексивна культура, вимагає комплексного підходу і врахування динаміки її формування.

У дослідженні М.В. Швидкого виділені й описані структурно-функціональні компоненти і рівні розвитку рефлексивної культури.

Найнижчий рівень рефлексивної культури – репродуктивний, коли рефлексивність проявляється ситуативно, тільки з виникненням труднощів у діяльності. Зміна діяльності відбувається завдяки використанню досвіду інших людей.

На адаптивному рівні виникає прагнення усвідомити й переосмислити свої особистісні та професійні особливості, свої цінності і дії. При цьому усвідомлення необхідності своєї зміни не призводить до прагнення розвивати свої рефлексивні вміння (Немченко, 2010).

На моделюючому рівні встановлюється рефлексивна готовність до самостійної творчої постановки і професійного вирішення проблем, розвитку проєктної культури, рефлексивно-перетворюючого ставлення до власної діяльності. Тут в основному формуються рефлексивні механізми діяльності та поведінки, які виконують функцію саморегуляції. Починають здійснюватися рефлексивний пошук індивідуального стилю професійної діяльності, спроби створення власних рефлексивних моделей майбутньої життєдіяльності, виробляються індивідуальні способи рефлексії творчого самовираження в професії.

Конструктивний рівень характеризується високим ступенем розвитку рефлексивної культури. Суб'єкт здатний ефективно осмислювати й усвідомлювати наявний рівень розвитку своїх рефлексивних якостей і здібностей, які починають виступати як рефлексивно-творчий потенціал, що забезпечує саморозвиток. Людина прагне відрефлексувати власну особистісну і професійну індивідуальність. На цьому рівні оформляється і розгортається цілісна рефлексивна позиція керівника як особистості і фахівця, система його рефлексивних установок щодо власного життєвого і професійного шляху.

Найвищим рівнем розвитку рефлексивної культури вважається творчий, що відрізняється рефлексивно-конструктивною позицією у вирішенні управлінських завдань. Людина готова до проєктування своєї діяльності; здатна самостійно ставити професійні цілі і формулювати професійні проблеми і завдання, визначати ефективність використовуваних методів і прийомів управлінського впливу; прагнути до постійного вдосконалення себе як суб'єкта професійної діяльності. Реалізуються практично індивідуальні програми особистісно-професійного саморозвитку, актуалізується потреба в рефлексії, самовдосконаленні, здійснюється функція рефлексивної корекції.

Аналіз динаміки розвитку рефлексивної культури показує, що це досить складний процес, що вимагає організації спеціальних умов навчання і виховання особистості. Для формування рефлексивної культури майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти необхідне особливе освітнє середовище, що створює умови для саморозвитку і творчої співпраці педагога і студента.

У деяких дослідженнях говориться про «рефлексивне освітнє середовище». Підкреслюється, що воно створює систему умов, що спонукають студента до самодослідження і самокорекції власних ресурсів у процесі навчальної діяльності у ВЗО. Основною функцією подібного роду середовища вчені вважають «сприяння» виникнення у особистості потреби в рефлексії.

У педагогічній теорії і практиці вивчається проблема розвитку професійної рефлексії в період професійного навчання, але немає комплексних технологій, які могли б бути використані в процесі навчання студентів у вищому закладі освіти. Можна виділити кілька напрямів формування рефлексивної культури студентів в ВЗО (Крижка, 2016).

Перший напрям пов'язаний з формуванням рефлексії через організацію освітніх ситуацій у навчальній та науково-дослідній діяльності студентів, технологія якого була розроблена Д.Б. Ельконіним і В.В. Давидовим. У процесі навчальної діяльності відбувається зміна самого суб'єкта, а також його психічний розвиток завдяки отриманим основам теоретичного ставлення до дійсності. Продуктом навчальної діяльності є зміни, що відбулися в ході її виконання в самому суб'єкті.

Для розвитку рефлексії необхідно формувати такі навчальні дії, як самоконтроль і самооцінка. При цьому увага повинна бути спрямована на організацію власних дій, які приміряються до нових умов рішення задачі. А студент як активний суб'єкт своєї навчальної діяльності відкриває для себе можливість і необхідність пошуку і випробування свого потенціалу під час вирішення навчальних і дослідницьких завдань.

Можна виділити деякі умови організації навчальної діяльності, що сприяють розвитку рефлексії студентів:

- формулювання цілей і розвиваючих завдань навчального заняття;
- вибір, усвідомлення або прийняття завдань навчальної роботи через співвідношення досягнутих результатів з визначеними раніше завданнями;
- співвіднесення поточних завдань з актуальними потребами і необхідністю для майбутньої діяльності;
- включення студента в спільне планування й організацію занять;
- використання інтерактивних (особливо групових) форм навчання;
- формування регулярної рефлексії студентів для вирішення поставлених проміжних, підсумкових і розвиваючих завдань;
- використання елементів взаємоконтролю і взаємної оцінки студентів.

Результатом рефлексивної діяльності в навчальному процесі повинна стати зміна позиції, займаної студентом в освітній діяльності, активізація його як суб'єкта діяльності, усвідомлення напрямів саморозвитку. Таке розвиваюче навчання означає, що його зміст перетворюється з мети на засіб розвитку здатності вчитися.

Відбуваються не просто передача способу і створення ситуації взаємодії, а формування умов для прояву творчої природи розвитку психіки, в тому числі через освітні ситуації. В рамках цього напрямку передбачається навчання студентів технологіям науково-дослідницької та творчої діяльності.

Другий напрям пов'язаний з організацією педагогічного спілкування, яке мотивувало б спільну творчість під час вирішення не тільки навчальних завдань, а й особистих проблем, пов'язаних з власним особистісним розвитком і професійним становленням.

Під час спільного рішення творчого завдання виникає специфічна проблемно-конфліктна ситуація, принципово відмінна від такої у разі індивідуального пошуку. З одного боку, конфліктність виникає через невідповідність інтелектуальних можливостей і вимог завдання, а з іншого – внаслідок протиріч між реалізованими особистістю стереотипами здійснення Я і самою комунікативною ситуацією, що передбачає спільне рішення задачі. А воно своєю чергою передбачає вироблення загальної стратегії, єдиного способу вирішення.

Потрібне спілкування побудоване на принципі суб'єктних відносин, коли і викладач, і студенти мають можливість будувати педагогічну взаємодію на основі своїх потреб і відповідно до напрямку свого розвитку. В результаті відбувається зміна уявлень про себе, корекція не тільки власної поведінки, але і свого просування в процесі професійної підготовки та особистісного росту. В контексті рефлексивного діалогу знання набувають особистісну значущість, якщо воно виявляється рефлексивним, тобто дозволяє виявити перспективи (зони) саморозвитку (Немченко, 2013).

Діяльність педагога при цьому повинна бути спрямована на те, щоб студент відкрив сенс розвитку своїх рефлексивних здібностей, а для цього повинна змінитися позиція педагога в спілкуванні зі студентом, предметом його уваги до самого змісту навчання повинні стати внутрішньо особистісні потреби студента, його суб'єктивний простір розвитку. Це повинна бути педагогіка допомоги, відповіді на запит самореалізованої особистості.

Взаємодія педагога і студента набуває форму співтворчості, якщо вона пов'язана не стільки зі взаємним обміном знаннями і досвідом, зі взаємним перетворенням і добудовуванням один одного як цілісних особистостей. Кожен учасник виявляється мотиватором для розвитку іншого. Деякі принципи рефлексивної організації навчання реалізуються сьогодні в організаційно-діяльнісних і імітаційних іграх, проте узагальнена модель організації рефлексивної взаємодії в організації навчальної діяльності остаточно не розроблена (Крижка, 2016).

Реалізація принципів рефлексивного педагогічного спілкування зі студентом вимагає від викладача цілого ряду рефлексивних умінь: здібності до децентрації, що означає вихід за межі власного бачення ситуації і розгляд її з різних точок зору; до адекватного самоприйняття свого справжнього Я.

Важливе значення для підготовки майбутніх менеджерів й розвитку їхньої професійної компетентності має формування в них рефлексивних умінь, що виступає як системоутворюючий фактор, оскільки ступінь їх розвитку відображає не просто діяльну готовність, а вміння професійно, обґрунтовано здійснювати управлінську діяльність з постійним удосконаленням особистісної саморегуляції, самоорганізації, самовизначення, саморозвитку і творчої самореалізації. Важливим засобом досягнення нової якості управління ми визначаємо рефлексивний стиль керівництва. У цьому контексті менеджер стає не тільки компетентним управлінцем, а й людиною, здатною створювати умови для виникнення творчої самоорганізації в діяльності колективу.

Висновки. З урахуванням вищезазначеного звертаємо увагу, що рефлексивна культура сьогодні має фундаментальне значення в процесі розвитку професійної компетентності майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти. Саме рефлексивна культура дозволить вибудувати адекватну траєкторію професійного розвитку та мінімізувати негативні впливи на свою особистість.

Список використаних джерел:

1. Комаров С.В. Рефлексия в рамках интеллектуальной системы управления организацией. *Вопросы современной науки и практики*. Тамбов, 2012. № 4. С. 230–240.
2. Немченко С.Г. Концепція спрямованої самоорганізації магістранта -майбутнього керівника навчального закладу. *Science and Education a New. Pedagogy and Psychology / Editor-in-chief dr. Xenia Vamos*. Vol. 9. 2013. Budapest, 2013. 188 p.
3. Немченко С.Г. Нові орієнтири магістерської підготовки майбутніх керівників загальноосвітньої школи. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету*. Бердянськ : БДПУ, 2010. №3 С. 285–291.
4. Немченко С.Г. Рефлексивне управління загальноосвітньою школою. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2010. 230 с.
5. Немченко С.Г. Сутність механізму процесу рефлексії та його структура. *Молодь і ринок*. 2015. № 1 (120). С. 63–67.
6. Управління освітою: рефлексивний підхід. / За заг. ред. проф. В. Крижка. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2016. 608 с.

References:

1. Komarov C.B. (2012) Refleksyia v ramkakh yntellektualnoi systemi upravleniya orhanyzatsyei [Reflection within the intelligent management system of the organization]. *Voprosi sovremennoi nauky u praktyky*. Tambov, Vol. 4. PP. 230–240 [in Russian].
2. Nemchenko S.H. (2013) Kontseptsiiia spriamovanoi samoorhanizatsii mahistranta-maibutnoho kerivnyka navchalnoho zakladu [The concept of directed self-organization of the undergraduate – the future head of the educational institution]. *Science and Education a New. Pedagogy and Psychology / Editor-in-chief dr. Xenia Vamos*. Vol. 9. 188 p. [in Ukrainian].
3. Nemchenko S.H. (2010) Novi orientyry mahisterskoi pidhotovky maibutnikh kerivnykiv zahalnoosvitnoi shkoly [New guidelines for master's training of future heads of secondary schools]. *Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Berdiansk: BDP. Vol. 3. PP. 285–291 [in Ukrainian].
4. Nemchenko S. H. (2010) Refleksyivne upravlinnia zahalnoosvitnoiu shkoloiu [Reflexive management of secondary school]. Donetsk: LANDON-XXI. 230 p. [in Ukrainian].
5. Nemchenko S.H. (2015) Sutnist mekhanizmu protsesu refleksii ta yoho struktura [The essence of the mechanism of the reflection process and its structure]. *Molod i rynek*. Vol. 1 (120). PP. 63–67 [in Ukrainian].
6. Upravlinnia osvitoiu: refleksyvnyi pidkhid [Education management: a reflective approach]. (2016) / Za zah. red. prof. V. Kryzhka. Berdiansk : Vydavets Tkachuk O.V. 608 p. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.1.12>

POŁĄCZENIE KARIERY Z ŻYCIEM RODZINNYM JAKO CZYNNIK UDANEJ SAMOREALIZACJI POLICJANTEK NA UKRAINIE

Nataliia Bilevych

aspirant Katedry Psychologii Prawnej
Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-3897-0056

Bilevich@gmail.com

Adnotacja. Znaczenie tego artykułu polega na tym, że ogólna strategia i priorytetowe kierunki polityki państwa Ukrainy w dziedzinie równości płci mają na celu dostosowanie ustawodawstwa kraju do norm prawa międzynarodowego, stworzenie warunków niezbędnych do wdrożenia w praktyce konstytucyjnej zasady równości praw i równości szans. Dotyczy to w pełni służby kobiet w Narodowej Policji Ukrainy. Kwestie związane z płcią pracy zawodowej są aktualnym kierunkiem badań w dziedzinie psychologii prawnej. Artykuł poświęcony jest badaniu połączenia kariery z życiem rodzinnym jako czynnika udanej samorealizacji policjantek na Ukrainie. Zaproponowano trzyczęściowy model badania udanej samorealizacji zawodowej w życiu samej kobiety, znaczenia tej działalności subiektywnego znaczenia w odniesieniu do zawodową. Zgodnie z wynikami analizy problemów psychologicznych, powstających na drodze samorealizacji policjantek w sferze zawodowej, uzasadniona jest potrzeba określenia sposobów przezwyciężenia tych przeszkód.

Słowa kluczowe: samorealizacja, konflikt ról, aktywność zawodową, rodzaj kariery.

SPIS TREŚCI

CONTENTS

EDUCATION AND PEDAGOGY

Nataliia Barvina

ORCID ID: 0000-0003-3330-3406

USING THEATRICAL METHODS FOR NURTURING UNIVERSITY STUDENTS.....3

WYKORZYSTANIE TECHNIK TEATRALNYCH DO WYCHOWANIA STUDENTÓW
UNIwersytetu.....3**Marianna Bilozerova**

ORCID ID: 0000-0002-3489-9662

Yuliia Chernetska

ORCID ID: 0000-0002-0758-1747

SOCIO-PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF POLYPROFESSIONAL MOBILITY
OF FUTURE SOCIAL WORKERS IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN.....8SPOŁECZNO-PEDAGOGICZNE UWARUNKOWANIA KSZTAŁTOWANIA MOBILNOŚCI
POLIPROFESJONALNEJ PRZYSZŁYCH PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH
W WARUNKACH INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ.....8**Hanna Breslavskaya**

ORCID ID: 0000-0002-6144-4890

DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING
BY MEANS OF PROJECT TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF FORMATION
OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE PROFESSIONALS.....15ROZWÓJ TWÓRCZEGO MYŚLENIA ZA POMOCĄ TECHNOLOGII
PROJEKTOWEJ W PROCESIE KSZTAŁTOWANIA KOMPETENCJI
ZAWODOWYCH PRZYSZŁYCH SPECJALISTÓW.....15

CULTURE AND ART

Oleksandr Boichuk

ORCID ID: 0000-0002-5845-1256

Oleksandr Fil

ORCID ID: 0000-0002-3063-1108

INTERACTION DESIGN OF A CITY.....21

INTERAKTYWNY PROJEKT MIASTA.....21

Oksana Gaiduk

ORCID ID: 0000-0003-4043-3540

THE PHENOMENON OF COMICS IN UKRAINIAN CULTURE.....27

FENOMEN KOMIKSU W KULTURZE UKRAIŃSKIEJ.....27

Olga Galchynska

ORCID ID: 0000-0002-3030-6911

Lilliia Navolska

ORCID ID: 0000-0002-0244-0371

LAND ART OBJECTS ARE MADE OF METAL AS A TREND OF MODERN ART.....31

LAND ART OBIEKTY Z METALU JAKO TREND SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ.....31

HUMANITIES

Olena Balaban

ORCID ID: 0000-0003-2104-6078

ARCHETYPIZATION AND STEREOTYPING AS UNIVERSAL MECHANISMS
OF CONCEPTUALIZATION OF HUMAN CONSCIOUSNESS IN RELATED LANGUAGES.....39ARCHETYPIZACJA I STEREOTYPIZACJA JAKO UNIwersALNE MECHANIZMY
KONCEPTUALIZACJI LUDZKIEJ ŚWIADOMOŚCI W JĘZYKACH POKREWNYCH39

Mariana Votkanych

ORCID ID: 0000-0002-4491-4635

ARTISTIC INTERPRETATION OF THE PROBLEM OF CRIME AND VENGEANCE
IN THE STORY "HORSE THIEF HONOUR" BY MYKHAILO GAFIA TRAISTA.....44ARTYSTYCZNA INTERPRETACJA PROBLEMU ZBRODNI I ZEMSTY W POWIEŚCI
„HONOR KONOKRADZKI” MYKHAILA HAFII TRAISTY.....44**Viktoriia Herasymenko**

ORCID ID: 0000-0003-2859-0105

SOME DETAILS TO THE PROSOPOGRAPHIC PORTRAIT
OF ODESSA CITY MAYOR V. M. LIGIN.....50SZCZEGÓŁY PORTRETU PROZOPOGRAFICZNEGO BURMISTRZA
MIASTA ODESSY V. M. LIHINA.....50**Mariia Yatskiv**

ORCID ID: 0000-0001-8912-4592

PHRASEOLOGICAL UNITS DESIGNATING HUMAN EMOTIONAL STATE
IN DMYTRO KESHELYA'S PROSAIC COMPOSITIONS.....54JEDNOSTKI FRAZEologiczne OZNACZAJĄCE STAN EMOCJONALNY OSOBY
W DZIELACH PROZAICZNYCH DMYTRA KESHELI.....54**SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES****Tetiana Bereziuk**

ORCID ID: 0000-0002-6864-9055

REFLECTIVE CULTURE AS A SYSTEM-FORMING FACTOR
FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MANAGERS
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....60KULTURA REFLEKSYJNA JAKO SYSTEMOTWÓRCZY CZYNNIK ROZWOJU
KOMPETENCJI ZAWODOWYCH PRZYSZŁYCH MENEDŻERÓW
W INSTYTUCJACH SZKOLNICTWA WYŻSZEGO.....60**Nataliia Bilevich**

ORCID ID: 0000-0003-3897-0056

COMBINATION OF CAREER WITH FAMILY LIFE AS A FACTOR OF SUCCESSFUL
SELF-REALIZATION OF WOMEN-POLICE OFFICERS IN UKRAINE.....64POŁĄCZENIE KARIERY Z ŻYCIEM RODZINNYM JAKO CZYNNIK UDANEJ
SAMOREALIZACJI POLICJANTEK NA UKRAINIE.....64**Iryna Borovynska**

ORCID ID: 0000-0002-7280-0424

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL STRATEGIES FOR LIFE SUCCESSFULNESS
OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS: COMPARATIVE ANALYSIS.....70SPOŁECZNE I PSYCHOLOGICZNE STRATEGIE SUKCESU ŻYCIOWEGO OSÓB
WEWNĘTRZNIE PRZESIEDŁONYCH: ANALIZA PORÓWNAWCZA.....70**Inna Hresko**

ORCID ID: 0000-0001-6642-6651

PECULIARITIES OF THE COGNITIVE COMPONENT
OF HEALTH ATTITUDE AMONG STUDENT YOUTH.....80CECHY POZNAWCZEGO KOMPONENTU POSTAWY WOBEC ZDROWIA
U MŁODZIEŻY STUDENCKIEJ.....80**JOURNALISM****Svitlana Vodolazka**

ORCID ID: 0000-0003-1019-5828

CROWDFUNDING IN THE PUBLISHING BUSINESS.....86

CROWDFUNDING W BRANŻY WYDAWNICZEJ.....86

Zoryana Hren

ORCID ID: 0000-0001-9869-7421

"THE ECONOMIST" IN THE UKRAINIAN MASSMEDIA ENVIRONMENT:
THE COMMUNICATION ASPECT.....93

„THE ECONOMIST” W UKRAIŃSKIM ŚRODOWISKU MASSMEDIALNYM:
ASPEKT KOMUNIKACYJNY.....93

MANAGEMENT AND ADMINISTRATION**Valentyna Hatylo**

ORCID ID: 0000-0002-5518-9694

Tetyana Calinescu

ORCID ID: 0000-0003-4919-5788

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE DETERMINATION
OF AN ENTERPRISE'S IMAGE STRATEGY.....99

METODYCZNE PODEJŚCIE DO OKREŚLENIA STRATEGII WIZERUNKOWEJ
PRZEDSIĘBIORSTWA.....99

Iryna Danylo

ORCID ID: 0000-0002-9551-1369

PRECONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF SEED EXPORT IN THE SUBJECTS
OF SELECTION AND SEED PRODUCTION OF CEREAL CROPS OF UKRAINE.....106

PRZESŁANKI MOŻLIWOŚCI ROZWOJU EKSPORTU
NASION PRZEZ PODMIOTY, ZAJMUJĄCYCH SIĘ SELEKCJĄ I PRODUKCJĄ
NASION ROŚLIN ZBOŻOWYCH UKRAINY.....106

LAW**Olha Anhelovska**

ORCID ID: 0000-0002-9392-2594

Viacheslav Tylchik

ORCID ID: 0000-0001-5964-3439

PROCEDURE FOR EXPORT OF CULTURAL VALUES FROM UKRAINE.....113

PROCEDURA WYWOZU DÓBR KULTURY Z UKRAINY.....113

Maria Bakaim

ORCID ID: 0000-0001-6210-652X

COMBATING DOMESTIC VIOLENCE IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S EUROPEAN
INTEGRATION ASPIRATIONS.....121

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ W KONTEKŚCIE DĄŻEŃ
DO INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ UKRAINY.....121

Dmytro Baranenko

ORCID ID: 0000-0003-0234-7561

TYPES OF BYLAWS OF CENTRAL EXECUTIVE BODIES.....125

RODZAJE ZARZĄDZEŃ CENTRALNYCH ORGANÓW WYKONAWCZYCH.....125

Mykola Bezzubenko

ORCID ID: 0000-0003-0502-8099

FEATURES OF THE TACTICS OF INTERROGATING SUSPECTS OF CRIMES
OF EVADING PAYMENT OF A SINGLE CONTRIBUTION FOR COMPULSORY
STATE SOCIAL INSURANCE AND INSURANCE CONTRIBUTIONS
FOR COMPULSORY STATE PENSION INSURANCE.....131

CECHY TAKTYKI PRZESŁUCHANIA PODEJRZANEGO O PRZESTĘPSTWA
UCHYLANIA SIĘ OD PŁACENIA JEDNOLITEJ SKŁADKI NA POWSZECHNE
PAŃSTWOWE UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE I SKŁADKI NA POWSZECHNE
PAŃSTWOWE UBEZPIECZENIE EMERYTALNE.....131

Igor Benedisiuk

ORCID ID: 0000-0002-3935-5322

EUROPEAN UNION EXPERIENCE IN ENHANCEMENT OF THE INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS PROTECTION, AND ITS INFLUENCE ON THE UKRAINIAN LEGISLATION DEVELOPMENT.....135

DOŚWIADCZENIE UNII EUROPEJSKIEJ W ZAKRESIE ZWIĘKSZENIA POZIOMU OCHRONY PRAW WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ I JEGO WPLYW NA POPRAWĘ USTAWODAWSTWA UKRAINY.....135

Nataliia Biloshytska

ORCID ID: 0000-0001-7441-5194

GENESIS OF THE MAIN TYPES OF STRATEGIC PLANNING AND THEIR ADMINISTRATIVE AND LEGAL FEATURES IN UKRAINE.....141

GENEZA GŁÓWNYCH RODZAJÓW PLANOWANIA STRATEGICZNEGO I ICH WŁAŚCIWOŚCI ADMINISTRACYJNO-PRAWNE NA UKRAINIE.....141

Volodymyr Boichuk

ORCID ID: 0000-0002-8139-7286

SANCTIONS FOR TRANSMISSION OR COLLECTION OF INFORMATION THAT CONSTITUTE OFFICIAL INFORMATION COLLECTED IN THE PROCESS OF OPERATIONAL INVESTIGATION, COUNTER-REVIEW, IN SCOPE OF NATIONAL DEFENSE.....146

SANKCJE ZA PRZEKAZYWANIE LUB ZBIERANIE INFORMACJI STANOWIĄCYCH INFORMACJE SŁUŻBOWE ZEBRANE PODCZAS CZYNNOŚCI OPERACYJNO-ROZPOZNAWCZYCH, KONTRWYWIADOWCZYCH, W ZAKRESIE OBRONY KRAJU.....146

Sandra Boldizhar

ORCID ID: 0000-0003-3096-9181

INSTITUTIONAL GUARANTEES OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISM FOR ENSURING FOURTH GENERATION HUMAN RIGHTS IN THE HEALTHCARE SYSTEM.....152

INSTYTUCJONALNE GWARANCJE MECHANIZMU ADMINISTRACYJNO-PRAWNEGO ZABEZPIECZENIA PRAW CZŁOWIEKA CZWARTEJ GENERACJI W SYSTEMIE OCHRONY ZDROWIA.....152

Yuliia Borysova

ORCID ID: 0000-0003-3622-2484

FEATURES OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR CRIMES RELATED TO CORRUPTION.....158

CECHY ODPOWIEDZIALNOŚCI ADMINISTRACYJNEJ ZA PRZESTĘPSTWA ZWIĄZANE Z KORUPCJĄ.....158

Oksana Bugayova

ORCID ID: 0000-0002-2084-3457

CHARACTERISTICS OF ECONOMIC FORMS OF PROPERTY OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE.....162

CHARAKTERYSTYKA EKONOMICZNYCH FORM MAJĄTKU SIŁ ZBROJNYCH UKRAINY.....162

Bogdan Burbelo

ORCID ID: 0000-0002-1889-0713

CRIMINAL PROBLEMS OF ESTABLISHING AND OVERCOMING A SIMULATION OF A SUSPECT IN A PRE-TRIAL INVESTIGATION.....167

KRYMINALISTYCZNE PROBLEMY USTALENIA I PRZEWYCIEŻENIA SYMULACJI PODEJRZANEGO W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM.....167

Denys Bialkovskyi

IMPLEMENTATION BY THE INVESTIGATING JUDGE OF THE CONSTITUTIONAL PRINCIPLES OF CRIMINAL PROCEEDINGS DURING THE SEARCH.....172

REALIZACJA PRZEZ SĘDZIEGO ŚLEDZCZEGO KONSTYTUCYJNYCH PODSTAW POSTĘPOWANIA KARNEGO PODCZAS PRZESZUKANIA.....172

Maksym Viunyk

ORCID ID: 0000-0002-3350-6951

FEATURES OF SENTENCING IN THE FORM OF DEPRIVATION OF RIGHTS THROUGH THE PRISM OF JUDICIAL PRACTICE.....	178
SPECYFIKA WYMIERZENIA KARY POZBAWIENIA PRAWA PRZEZ PRYZMAT PRAKTYKI SĄDOWEJ.....	178

Alisa Voitkova

ORCID ID: 0000-0001-5056-8946

WAYS OF DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN MARITIME STATE.....	184
SPOSOBY ROZWOJU UKRAIŃSKIEJ POTĘGI MORSKIEJ.....	184

Lilia Gachak-Velichko

ORCID ID: 0000-0001-5776-5352

JUVENILE OFFENDERS AS OBJECTS OF PREVENTIVE ACTIVITY.....	189
NIEPEŁNOLETNI PRZESTĘPCY JAKO PRZEDMIOTY DZIAŁALNOŚCI PROFILAKTYCZNEJ.....	189

Serhii Gvozdyk

ORCID ID: 0000-0002-4355-5060

PRACTICAL PROBLEMS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF ENSURING THE RIGHTS OF THE PATIENT OF THE PSYCHIATRIC INSTITUTION AND WAYS OF THE SOLUTION.....	193
PRAKTYCZNE PROBLEMY ADMINISTRACYJNO-PRAWNE REGULACJE ZAPEWNIENIA PRAW PACJENTA ZAKŁADU PSYCHIATRYCZNEGO I SPOSOBY ICH ROZWIĄZYWANIA.....	193

Ihor Herashchenko

ORCID ID: 0000-0003-0694-8479

PRINCIPLES OF TAX LEGISLATION AND THEIR ROLE IN REGULATING CONTRACTUAL RELATIONS IN THE FIELD OF TAXATION.....	197
ZASADY PRAWA PODATKOWEGO I ICH ROLA W REGULACJI STOSUNKÓW UMOWNYCH W ZAKRESIE OPODATKOWANIA.....	197

Ivan Golosnichenko

ORCID ID: 0000-0001-6814-8683

Rustam Agakaryan

ORCID ID: 0000-0003-0774-7660

PASSENGER AS A LEGAL PERSON OF ADMINISTRATIVE-LEGAL RELATIONS IN THE TRANSPORT AREA.....	202
PASAŻER JAKO PODMIOT STOSUNKÓW ADMINISTRACYJNO-PRAWNYCH W ZAKRESIE TRANSPORTU.....	202

Kristina Goncharova

ORCID ID: 0000-0002-2835-9109

ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL ORGANIZATION OF UKRAINE AND THE USA AND ITS INFLUENCE ON LOCAL GOVERNMENT'S ORGANIZATIONAL FORMS.....	211
USTRÓJ TERYTORIALNO-ADMINISTRACYJNY UKRAINY I STANÓW ZJEDNOCZONYCH ORAZ JEGO WPŁYW NA FORMY ORGANIZACYJNO-PRAWNE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO.....	211

Hennadii Honcharuk

ORCID ID: 0000-0002-7979-0855

TYPICAL INVESTIGATIVE SITUATIONS OF THE INITIAL STAGE OF INVESTIGATION OF A PROPOSAL, PROMISE OR PROVISION OF UNDUE PROFIT.....	215
TYPOWE SYTUACJE DOCHODZENIOWE POCZĄTKOWEGO ETAPU DOCHODZENIA WNIOSKU, OBIETNICY LUB NIESTOSOWNEJ KORZYSCI.....	215

Ilgar Guseinov

ORCID ID: 0000-0001-7518-3348

TO THE QUESTION ABOUT THE PROCEDURAL MECHANISM OF APPLICATION FINANCIAL AND LEGAL STANDARDS.....	220
W SPRAWIE PROCEDURALNEGO MECHANIZMU STOSOWANIA NORM FINANSOWO-PRAWNYCH.....	220

Volodymyr Nikiforenko

ORCID ID: 0000-0003-1452-2312

VALUE COMPONENT OF STATE POLICY IN THE FIELD OF STATE BORDER SECURITY.....	224
WARTOŚCIOWY ELEMENT POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE BEZPIECZENSTWA GRANICY PAŃSTWOWEJ.....	224

- redakcja nie zawsze zgadza się z poglądami autorów publikacji.
- artykuły publikowane są w wersji autorskiej. ewentualne zmiany redakcyjnej treści bez zgody autora.
- redakcja zastrzega sobie prawa do ograniczenia tekstów, jeżeli przekraczają one 10 stron.
- redakcja zastrzega sobie prawa do dystrybucji materiałów czasopisma, chyba że postanowiono inaczej w umowie z autorem.

Wydawca:

Fundacja Instytut Spraw Administracji Publicznej w Lublinie
 Adres: ul. Tulipanowa 47, 20-827 Lublin, Tel: (081) 742-68-53
www.isaplublin.pl, email: kontakt@isaplublin.pl
 KRS: 0000376930, NIP: 7123238441, REGON: 060730915
 Rachunek bankowy: BANK PEKAO SA nr 67 1240 2470 1111 0010 3831 8426

Druk: KWANT STUDIO

Radosław Orłowski
 22-300 Krasnystaw, ul. Mikołaja Reja 5
 Nakład: papier – 100 szt.